

بررسی فقهی حقوقی ضمان عاقله

در پرداخت دیه

مؤلف:

امین خلّاصی

مدرس دانشگاه و کارشناس ارشد حقوق جزا، مدرس فلسفه حقوق

علی نادر نژاد آقداش

مدرس دانشگاه و کارشناس ارشد حقوق خصوصی

www.ketab.ir

سرشناسه	: خالصی، امین، ۱۳۷۰ -
عنوان و نام پدیدآور	: بررسی فقهی حقوقی ضمان عاقله در پرداخت دیه/ مولفین امین خالصی، علی نادرزاد آقداش.
مشخصات نشر	: تهران: شاپرک سرخ، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ش، ۱۵۹ ص.
شابک	: ۱۹۵۰۰۰ ریال 9-042-600-978 :
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: عاقله
موضوع	: Aqeleh*
موضوع	: دیات
موضوع	: (Blood money (Islamic law
موضوع	: بیمه مسوولیت -- ایران
موضوع	: Liability insurance-- Iran
شناسه افزوده	: نادرزاد آقداش، علی، ۱۳۵۸ -
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۶ خ ۱۶۴/۱۹۵/۴ BPV/
رده بندی دیویی	: ۳۷۵/۳۹۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۷۵۸۸۱۲

عنوان: بررسی فقهی حقوقی ضمان عاقله در پرداخت دیه

مؤلفین: امین خالصی - علی نادرزاد آقداش

نوبت چاپ: اول بهار ۱۳۹۶

ناشر: شاپرک سرخ

چاپ و صحافی: شاپرک

شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۱۹۵۰۰ تومان

شماره شابک: ۹-۰۴۲-۶۳-۶۰۰-۹۷۸

انتشارات شاپرک سرخ

تهران، میدان انقلاب اسلامی، ابتدای خیابان آزادی، کوچه شهید جنتی، پلاک ۲۴

واحد ۱

۰۹۱۲-۲۱۴۴۶۰۰

۰۲۱-۶۶۹۳۳۷۴۶

www.shaparac.com

کلیه حقوق مادی و معنوی اثر متعلق به مؤلفین بود و هرگونه تکثیر و کپی برداری از این کتاب غیر قانونی میباشد و پیگرد قانونی خواهد داشت

فهرست مطالب

۱۵مقدمه
۱۸ فصل اول: کلیات
۱۸ مبحث اول: مفهوم شناسی عاقله
۱۸ الف: مفهوم شناسی لغوی
۲۰ مفهوم شناسی اصطلاحی
۲۳ ۱- از منظر فقه
۲۴ ۱-۱- شیخ طوسی
۲۴ ۱-۲- محقق حلی
۲۴ ۱-۳- محمدحسن نجفی:
۲۵ ۱-۴- امام خمینی(ره):
۲۵ ۲- از منظر حقوقدانان
۲۶ مبحث دوم: مفهوم شناسی بیمه
۲۶ الف) مفهوم شناسی لغوی
۲۷ ب) مفهوم شناسی اصطلاحی
۲۸ ج) اصطلاحات مهم بیمه:
۲۸ ۱- بیمه گذار: (Pol i cy-Hbl der)
۲۸ ۲- بیمه گر: (I nsur er)
۲۸ بیمه نامه: (Pol i cy)
۲۸ ۴- حق بیمه: (Pr emi um)
۲۹ ۵- موضوع بیمه: (Obj ect i nsur ed)

- ۶-نفع بیمه ای: (Beneficiary) ۲۹
- ۷-فرانشیز: (Excess.Franchise) ۳۰
- مبحث سوم: مفهوم شناسی دیه ۳۰
- الف-مفهوم شناسی لغوی ۳۰
- ب-مفهوم شناسی فقهی ۳۱
- ج)مفهوم شناسی حقوقی ۳۲
- بخش دوم:تاریخچه عاقله و بیمه ۳۳
- مبحث اول:تاریخچه عاقله ۳۳
- مبحث دوم: تاریخچه بیمه ۳۵
- الف- سابقه تاریخی بیمه در اسلام ۳۶
- ب-سابقه تاریخی بیمه در ایران ۳۸
- فصل دوم:جایگاه عاقله در حقوق جزای ایران ۴۲
- بخش اول: مشروعیت عاقله ۴۵
- بخش دوم: مصادیق عاقله ۴۸
- مبحث اول: مفهوم شناسی عصبه ۴۸
- مفهوم شناسی لغوی: ۴۸
- ب: مفهوم شناسی اصطلاحی ۴۹
- مبحث دوم:مفهوم شناسی ضمان جریره ۵۰
- مفهوم شناسی لغوی ۵۰
- مفهوم شناسی حقوقی ۵۰
- مبحث سوم: بیت المال ۵۱
- بخش سوم: صفات و شرایط عاقله ۵۳

۵۴	مبحث اول: صفات عاقله
۵۴	الف- ذکوریت
۵۶	ب- بالغ بودن عاقله
۵۷	ج- عاقل بودن عاقله
۵۹	د- دارا بودن (متمکن بودن) عاقله
۶۰	و- عاقله باید پدر و پسر جانی و یا با خویشان پدری یا پدر و مادری او باشند
۶۱	مبحث دوم: شرایط مسئولیت عاقله
۶۱	الف) خطایی بودن جنایت
۶۱	۱- اقسام جنایات
۶۱	۱-۱- جنایات عمدی
۶۴	۱-۲- جنایت شبه عمدی
۶۶	۱-۳- جنایت خطایی
۶۸	ارکان قتل خطای محض
۶۸	۱-۳-۱- رکن قانونی
۶۸	۱-۳-۲- رکن مادی
۶۸	۱-۳-۲-۱- وجود شخص زنده:
۶۹	۱-۳-۲-۲- فعل مرتکب
۶۹	۱-۳-۲-۳- وقوع نتیجه
۶۹	۱-۳-۲-۴- رابطه استناد
۷۰	۱-۳-۳- رکن معنوی
۷۰	۱-۳-۳-۱- عدم قصد فعل واقع شده برمجنی علیه
۷۰	۱-۳-۳-۲- عدم وجود خطای جزایی

- ۲- دلایل ضمان عاقله در جنایات خطایی ۷۲
- ۱-۲- کتاب ۷۲
- ۲-۲- سنت ۷۵
- ۳- ضمانت عاقله در جنایات شبه عمد ۷۷
- ۱-۳- نظریه موافقین ضمانت عاقله در شبه عمد ۷۷
- ۲-۳- نظریه مخالفین ضمانت عاقله در شبه عمد ۷۸
- ب- اثبات جنایت با بیّنه یا با غیر اقرار جانی ۷۹
- ۱- تعریف بیّنه در لغت و در اصطلاح ۷۹
- ۱-۱- بیّنه عام ۷۹
- ۲-۱- بیّنه اعم ۸۰
- ۳-۱- بیّنه اخص ۸۰
- ج- دیه خاطر ضرر بدنی و جنات ۸۲
- د) جنایت باید به حدّ معینی برسد ۸۳
- بخش چهارم: کیفیت پرداخت دیه از طرف عاقله ۸۴
- مبحث اول: مهلت و زمان پرداخت دیه از طرف عاقله ۸۵
- مبحث دوم: چگونگی توزیع دیه از طرف عاقله ۸۷
- الف- میزان ضمانت عاقله در پرداخت دیه ۸۷
- ب) رعایت ترتیب میان افراد عاقله ۸۹
- ج- ادعای اعسار در پرداخت دیه توسط عاقله ۹۰
- فصل سوم: جایگاه بیمه در فقه و حقوق ایران ۹۴
- بخش اول: بررسی فقهی بیمه ۹۴
- ۱- بیمه و صلح ۹۴

- ۲- بیمه و ضمان ۹۵
- ۳- بیمه و جعاله ۹۷
- ۴- بیمه و تعاون ۹۷
- ۵- بیمه و شرکت ۹۸
- ۶- بیمه و ودیعه ۹۹
- ۷- بیمه و قرض ۹۹
- ۸- بیمه و هبه ۹۹
- مبحث اول: ادا بر مشروعیت ۱۰۰
- الف- عمومات و اطافات ۱۰۰
- ب- حصری نبودن عقود ۱۰۲
- ج- عقلایی بودن عقد بیمه ۱۰۳
- د- اصل آزادی اراده ۱۰۴
- مبحث دوم: اقوال فقهاء ۱۰۵
- الف- امام خمینی (ره) ۱۰۵
- ب- آیت الله روحانی ۱۰۶
- ج- آیت الله یوسف مدنی تبریزی (ره) ۱۰۶
- د- آیت الله مکارم شیرازی ۱۰۶
- بخش دوم: بررسی حقوقی بیمه ۱۰۶
- ۱- بیمه اتکایی ۱۰۷
- ۲- بیمه اتومبیل ۱۰۸
- ۳- بیمه مسئولیت ۱۰۸
- ۴- بیمه مسئولیت و ضمان جریره ۱۰۹

- ۵- بیمه مسئولیت و نظام عواقل ۱۱۰
- مبحث اول: نقش مسئولیت مدنی در جبران خسارت ۱۱۰
- مبحث دوم: تأثیر بیمه مسئولیت و تأمین اجتماعی ۱۱۲
- الف- نقش بیمه و صندوق تضمین خسارت ۱۱۲
- الف) شرایط جبران خسارت بر حسب زیان دیدگان: ۱۱۳
- ب) شرایط بر حسب مسئولان (مقصرین حادثه): ۱۱۳
- ج) شرایط بر حسب حادثه زیان بار: ۱۱۴
- ب- مهلت پرداخت دیه توسط بیمه گر، و مرور زمان ۱۱۴
- فصل چهارم: بررسی تفاوتها و شباهتهای عاقله و بیمه ۱۱۸
- بخش اول: تفاوتهای عاقله با بیمه ۱۱۸
- مبحث اول: تفاوت بیمه مسئولیت و بیمه تأمین اجتماعی ۱۲۶
- بیمه دیه ۱۲۹
- بیمه و دیه راننده ۱۲۹
- بیمه مسئولیت حقوقی حرفه‌ای ۱۳۰
- بیمه های مسئولیت بینالمللی ۱۳۰
- بیمه مسئولیت اجباری ۱۳۱
- مبحث دوم: تفاوتهای بیمه مسئولیت و ضمان جریره ۱۳۱
- بخش دوم: شباهتهای عاقله با بیمه ۱۳۳
- مبحث اول: تشابه بیمه مسئولیت با ضمان جریره ۱۳۹
- مبحث دوم: تشابه بیمه مسئولیت با ضمان ذرک ۱۴۱
- نتیجه گیری ۱۴۵
- کتابنامه ۱۴۹

- الف- منابع فارسی ۱۴۹
- ب) مقالات ۱۵۶
- ج) قوانین ۱۵۶
- د) منابع عربی ۱۵۶

www.ketab.ir

حالیه اینجانبان به عنوان نگارندگان این مجلد باتوجه به اینکه در عصر کنونی به جهت اهمیت پرداخت خسارات آنها در قالب دیات ، بر آن شدیم که سرفصلی از این مقوله مورد توجه رابعنوان ضمان عاقله در زمان مواجهه والزام به پرداخت دیه مورد بررسی قرار دهیم. در این راستا باتوجه به وجود شرکت های بیمه و نقض آفرینی که این گونه بنگاههای اقتصادی در مواقع خاص میتوانند ایفانمایند نیز به عنوان مبحثی از این پژوهش مورد تاکید واقع گردید است. همانگونه که کلیه پژوهشگران مطلع میباشند موضوع موصوف در محافل فقهیه و علمای متوقدانان مورد توجه ویژه بوده و در باب آن آراء و نظریات گوناگونی اظهار شده است و بیشتر فقهای اسلام اعم از شیعه و سنی به مسئول بودن عاقله جهت پرداخت دیه فتوا میدهند و یکی از دلایل آن شاید بدین جهت باشد که انسانها در زندگی اجتماعی ، وابستگی هایی به یکدیگر دارند و هر فرد در مقابل ممنوع خویش مسئولیت هایی را برعهده دارد، برخی از این مسئولیتها از نظر عقل، شرع یا قوانین موضوعه الزامی است اما بسیاری از آنها جنبه اخلاقی و یا بهتر بگوئیم استحبایی دارد باتوجه به اینکه در باب موضوع و عنوان انتخابی نه تنها همه فقها اصل مسئول دانستن عاقله را در مورد پرداخت دیه پذیرفته اند اما هر یک بحث در این است که چرا باید عاقله را در مورد پرداخت دیه پذیرفته اند اما همه بحث در این است که چرا باید عاقله مسئول پرداخت جنایتی باشد که دیگری انجام داده است و طرح سوالات و مسائلی از این باب در این اثنا شرکت های بیمه در کشور وجود داشته و مشغول به فعالیت میباشند که با انعقاد عقدی متعهد می گردند که در ازای پرداخت وجه یا جوهی از طرف عاقله، در صورت وقوع یا بروز حادثه، خسارت وارده را جبران نمایند که

در این مجلد تدوینی به نقش و شرایط و وظایف اینگونه شرکتها نیز بطور کامل پرداخته ایم. در پایان امیدواریم این اثر پژوهشی مثرثمر کلیه پژوهشگران و همچنین تدوین کنندگان قوانین در این میهن اسلامی واقع گردد.

با امتنان

امین خالصی - علی نادر نژاد آقداش

www.ketab.ir